

Nr 65.

Av herr **Gustafson** i Dädesjö **m. fl.**, *angående anvisande av medel för inlösen av den s. k. Fjärås Bräcka i Halland m. m.*

Andra kammaren har, i anledning av motionerna nr 245 år 1944 och nr 352 år 1945, behandlat frågan om hur samhällsintresset bäst skulle kunna tillvaratas i våra grustäkter.

Under den tid som gått sedan dessa motioner behandlades ha dessa spörsmål aktualiserats, vilket gör att det finnes skäl att åter taga upp frågan om hur exploateringen av vissa grusförekomster skall ske för att de allmänna intressena bäst skola tillvaratas.

Exempel på svårare skadegörelse genom grustäkt kunna anföras från många delar av vårt land. Genom olämplig exploatering har sålunda den ur kulturhistorisk och allmän landskapssynpunkt synnerligen värdefulla Uppsalaåsen till stor del förstörts i de delar som ligga närmast Uppsala och detta trots att såväl längre söderut som längre norrut ofantliga grusmassor finnas tillgängliga. Det är givet, att de ur allmän synpunkt värdefullaste partierna skulle ha kunnat sparas utan att någon ransonering av gruset i detta fall ens lokalt hade behövt tillgripas, därest en möjlighet till reglering hade funnits.

De grusåsar, som finnas på landborgarna på Öland, utgöra nära nog sammanhängande fornminnesområden. Härtill kommer att just dessa partier ställvis höra till de för ingrepp ömtåligaste punkterna i landskapet. Den här pågående, oreglerade grustäkten är ur många synpunkter mycket beklaglig, och enbart detta fall skulle vara tillräckligt för att motivera en reglering av exploateringen av grustäkterna. Ölands landskapsmot har även i skrivelse till länsstyrelsen den 10 augusti 1946 anhållit att grustäkten måtte regleras på Öland.

Från många håll har det gjorts gällande, att grustillgången i landet är så stor att någon ransonering icke behöver tillgripas, men det synes nödvändigt, att det allmänna får möjlighet att reglera exploateringen av de för ingrepp känsliga punkterna, så att icke kulturella och estetiska värden hänsynslöst skövlas såsom nu sker.

Att överföra de ur kulturminnesvårdens och naturskyddsintressets synpunkt dyrbaraste grusförekomsterna i statens ägo synes för närvarande vara den enda möjlighet som står till buds för att berättigad hänsyn skall kunna tagas till de allmänna värdena vid exploateringen av dem.

Ett av vårt lands ur dessa synpunkter märkligaste områden utgör den s. k.

Fjärås Bräcka i Halland. Denna mäktiga åsbildning, som ur geologisk synpunkt synes vara ett synnerligen märkligt naturminne, bär ett mycket stort antal fornminnen. Bräckan är ett av turister och skolungdom mycket besökt område. Man kan i detta sammanhang icke underlåta att nämna, att en särskild beskrivning gjorts av området av Gunnar Ahlberg och Elof Lindälv till tjänst för skolorna i Göteborg, vilket kanske mer än många ord visar betydelsen av Fjärås Bräcka som undervisningsobjekt och fritidsområde. I »Regionplan för Göteborg med omgivningar 1940—44» upptages naturligtvis Fjärås Bräcka som ett av de märkligaste områdena som för framtiden borde skyddas.

Fjärås Bräcka hotas nu av att bli exploaterad, varvid planerna enligt meddelanden i pressen synas gå ut på att helt taga bort större delen av Bräckan. Detta skulle för landet innebära en ofantlig och oreparabel förlust. Den södra delen av Bräckan, som nu enligt meddelande skall säljas från Gåsevadsholms fideikommiss till AB Fjärås-sand, är den ur fornvårdssynpunkt och allmän landskapssynpunkt mest orörda och märkligaste delen av Bräckan, och det synes därför synnerligen brådskande att Fjärås Bräcka helt inlöses av staten och att medel härtill snarast ställas till vederbörandes förfogande.

Under återopande av det anförda få vi därför hemställa,

att riksdagen må i reservationsanslag anvisa 200 000 kronor för inlösen av Fjärås Bräcka samt

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning om på vad sätt samhällsintresset bäst skall kunna tillvaratagas i våra grustäkter och att för riksdagen framläggas de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 januari 1947.

Hjalmar Gustafson,
Dädesjö.

John Lundberg,

Ragnar Persson,
Vinberg.
